

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Vitæ S. Ferdinandi, Regis Castellæ Et Legionis, Ejus Nominis Tertii

Papebrochius, Daniel

Antverpiæ, 1684

Appendix. Addendorum, mutandorum, corrigendorum. In altera cum
reliquis Maji Actis editione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42333

APPENDIX

Addendorum, mutandorum, corrigendorum

In altera cum reliquis Maji Actis editione.

i δευτερου προβιδος Ερωτησας, vulgata inter Græcos παραμια dicitur; ut doceamur, quod secundæ quæque curæ sapientiores prioribus sint. Cum ergo, cessantibus propter glaciale hiemis rigorem diutius pralis, opellam hanc, jam fere absolutam, & ultra dimidium Postumæ Gloriæ impressam, recognoscerem in ordine ad alteram cum reliquis Maji Actis editionem; occurrerunt nonnulla Addenda, mutanda, corrigenda: quæ ne desideret lector, majora volumina forte nunquam empturus, libenter hic attexui; ingenue profitens, non esse me, qui gloriantur quasi primo conatu omnia dediderint perfectissima, & istud Pilati videntur assumpsisse pro tessera, Quod scripsi, scripsi. πάντα κατορθῶν ἔργα καὶ ἀμαρτῶν ὁ θεὸς ἔσθι: Omnia quam rectissime facere, & in nullo deficere, Deorum est, inquit ille, non hominum. Et libentius illud alterius Sapientis usurpavero, Γνωστω δὲι μανθάνων.

Senesco, discens non nihil quovis die,

P A R S I.

Ad Commentarium prævium, Chronologiam
Ferdinandæam, & Vitam breviorẽ.

P Ag. 8. lin. 5, post hæc verba, sine liberis masculis decedentis — adde parenthesis — (quatenus scilicet puer Henricus, patri solum biennio superstes, non censetur nisi sub tutela regnasse) itaque regnum &c.

Pag. 9, num. 13 lin. 3. De quorum juribus cum disceptaretur — lege, Factum id anno MCCI. XXXIV: cumque de eorum juribus multum disceptaretur, & primogenitura titulus in Ferdinando, Blanca junioris marito, pretenderetur à Francis, in favorem superstitem filiorum, tamquam patrem representantium; Castellani vero ex adverso arguerent, ab eo qui ipse numquam Rex fuerat, non potuisse jus regnandi tradi, superstite vero ac immediato Regis demortui filio; nihil facilius fuit &c.

Pag. 10 lin. 5, dele — ibi — & post verba — vivens describens — adde — Alibi tamen fortasse degens, primis sex vel septem annis successoris Bonifacii; & sic deceptus vana aliquo rumore, inde nato, quod Bonifacium non esse verum Pontificem seditiosi aliqui suadere nitentur.

Pag. 11 lin. 17, post MCCLII — adde — Hic vero, intellecta ea morte, non debuisset tali nuntio, veluti inexpectate plane rei, consternari; quin potius seipsum arguere potuisset arguique ab aliis, quod in ea etate matris, qua de proximo ejus funere cogitandum erat; Regno excesserit in longinquam diuturnamque peregrinationem, gubernationi ejus tam male prospiciens.

Pag. 13 tot. annis — lege — per annos fere quindecim.

Pag. 16 lin. 14. — plerasque dabimus — adde — sed ad mensuram presentis lili contractas, forma & manu hanc paulo elegantiori; quibus etiam ad junximus nonnullas alias
alium-

aliunde acceptas, & huic operi illustrando opportunas.

Ibidem & seqq. paginis Chronologicis, secundum annorum ordinem, interpone puncta hæc.

MLXV

Moritur Ferdinandus I, cognomento Magnus, Rex Castellæ ac Legionis, simili qua postea Sanctus humilitate & pietate.

MCCIX

Post verbum — Berengariæ — adde: qua de re successor filius hymnum postea composuit.

MCCXVII

Adde. — 31 Augusti.

MCCXXIV

Pingitur Tabula &c. S. Ferdinandus prima in Mauros expeditione Beatæ & Ubetæ fines vastat, capit Cascatam,

MCCXXV

Blanca Regina. Rex Beatæ secunda expeditione Sancto se subicit.

MCCXXVI

Venit in Hispaniam Legatus Apostolicus, ab Honorio IV missus, Reges contra Mauros animaturus, Synodum in singulis regnis cogit.

MCCXXIX

Post verbum — Capellam — adde — Regina Beatrix Conche egrotans, miraculo Deipare convalescit presente filio Alfonso, qui postea Rex ea de re hymnum composuit.

MCCXLVI

Post verbum — moritur — adde — 8 Novembris.

V 4

MCCXCV

MCCXCV

Post verba — Ferdinandi nepos — adde — vivente adhuc patre denominatus Archiepiscopus Hispalensis.

MCCCLXXV

Historia & Miracula S. Crucis Caravacanae, jubente Garcia de Cardenas Commendatore, primum authentice describuntur.

MCCCXCII

Additur nova Appendicula ad predicta miracula.

MCCCXCIII

Oppidum & ecclesia Caravacensis à rebellibus Granatensibus Mauris capiuntur & incenduntur, salva S. Crucis scriptisque praefatis.

CIRCA MCCCCL

Doctor Oncala, Canonicus Abulensis, impressisse videtur Apophyam suam, cui historiam & miracula S. Crucis intexuit; testis anni in pluvia obtinenda miraculi, post aquas illius attactu sacras.

MCCCCLXXX

Sic muta — Predicta historia & miracula S. Crucis de mandato Vicarii Episcopalis legitime transcribuntur.

MCCCCLXXXVIII

Ferdinandus & Isabella Reges Catholici, sabata Baza, visitant S. Crucem Caravacensem.

MDXLVIII

Adde — Murcienses Inquisitores querunt in veritatem historiae & miraculorum Crucis Caravacanae, & quomodo ea per Sacristam Toletum submissum furto ablata ac miraculose restituta sit.

MDLI

Adde — in qua cum bona pars Chronicae Ferdinanda

dææ pene ad verbum descripta inveniatur, oportet alteram ex altera sumptam esse: nos autem Ferdinandæam antiquiorem esse opinamur conjectando.

MDLVI

Iterum, rogatu Sacristæ Caravacani, Historia & miracula prenotata de papyro in pergamenum transferuntur, nulla re nova addita.

MDLXXVIII

Adde — quæ ante Maurorum adventum honorata, ab iis nec aboleri nec frangi potuit; & muro obducta atque hoc corrueute detecta, presagium dederat restaurandæ istic cito per Regem sanctum Religionis.

MDXCVIII

Authentice transcribitur testimonium inquisitionis pre-memoratæ de Cruce Caravacana.

MDCXVI

Ioannes de Robles, Presbyter Caravacensis, Hispanicè imprimi libris duobus historiam & miracula Crucis Caravacænæ; opus multa correctione egens, ob admixta Higuerae fragmenta.

AD VITAM BREVIOREM

Pag. 30 adde Annot. a — Porro quem Lucas Fernandum, Rodericus integre Ferdinandum, mediâ ætas Ferrandum, quin & Ferdenandum scripsit: Castellani autem, & nunc passim Hispani, F initiale soliti mutare in H. Hernandum: quod sequitur Flos-Sanctorum. Similiter nomen Patris diversimode scribitur, Aldefonsus, Adefonsus, Alfonso, & vulgariis Alonsus.

Pag. 31 Annot. c adde — Oportet autem ut patri præmortui sint, Ferdinandus, Alienor, Maria; unde post modum eadem nomina data

reperiuntur liberis ex secundo thoro natis. Idem ipsimet Sancto accipiendæ nominis occasionem dedit: nam (ut ait Zuniga) Alfonso Legionensi ex priori cum Tarassa Lusitana contubernio natus filius, Ferdinandus dicebatur, sed infans obiit, prius certe quam noster hic nasceretur.

Annot. h lin. 3 post — Castellæ & Toleti — adde — (quod tantumdem est ac si nunc scriberetur Castellæ Veteris & Novæ, hujus enim caput erat Toletum, & nomen Maurico istic regno tribuebat.)

Pag. 34 deleto Annotato unico, ibi

V. 5

posita

posito & hic peperam ex § 1. repetito, sequentia substituit num. 10 lin. penult. ad verba -- S. Stephanus, a Castrum S. Stephani distat vbeda Euro-boream versus milliariibus tribus. Atque hic uniuersum nota. Milliaria communia Hispanica à me usurpari in dimensione locorum, quorum novem constituant Belgicus horarias leucas decem.

Num. 12 lin. 6 ad verbum S. Isidori^b

b Fuit S. Isidorus Episcopus Hispalensis, qui post mortem S. Hermengildis Principis, à se ad fidem Christianam ab Ariana perfidia traducti, atque obitum Regis Leovigildis avita superstitioni immortalis, huius successorem filium, illius fratrem Recaredum, tota cum gente convertit; uniuersae Hispaniae Patronus propterea merito habitus; colitur autem 4 Aprilis. Huius corpus Ferdinandus I, à Rege Mauro impetratum an. 1063 Legionem transferendam curavit, erecto in huius honorem hic nominato monasterio Canonicorum Regularium, cuius alumnus fuisse, quem pre manibus habemus, Lucam, postea Tundensem Archidiaconum atque auctorem Chronica, opimatur Magister meus R. P. Henschenius, ad Acta Vita & Translationis, ab eodem iunior compoſita.

Pag. 36 post Annot. b adde ----- Nomen autem Guadalquivir, dicitur Arabice idem sonare, quod Magnus fluvius. Sed quomodo hic non erat Pons, quandoquidem Chronica num. 90 tam expresse dicat, Regem castra metatum ad Pontem Alcoleae, qui hodieque invenitur notatus in tabulis? cum etiam num. 93 describatur Laurentius Suarez, Ezija veniens quasi ad exploranda Sancti Regis castra, desiliisse in pedes ad caput pontis, per quem erat ad eadem castra transgressurus? Placet credere, structum eo loci, ubi Rex ca-

stra fixerat, pontem fuisse, postquam transitus ratibus fluvius erat, idque ad necessariam defensionem eorum castrum ad caput Pontis Cordubensis extructum iam tenebant. Invenitur autem ibidem adhuc Castrum istud cum ponte lapideo, representaturque in Theatro urbium ante ipsam civitatem, opus quadratum instar majoris unius turris.

Pag. 40 Annotata l & m sic mutata dabimus

l Certum hic mendum est, cum constet quod accepta sit in deditione urbs, traditis portis & Alcazaris, die S. Clementis 23 Novembris, quem diem Civitas eo nomine celebrare agit quotannis. Fortassis die & ejusdem signata fuerunt conditiones deditionis faciendae; & hoc autem deceperit.

m Imo post mensam unum à deditione omnes exire coactos docet chronica. Quid sit, ad salvandam frequentem narrationem, credatur, tantum fuisse egressorum numerum, quamvis manere volentibus id per partem licuerit, ut hi respectu illorum quasi nulli fuerint; respectu tamen ingredientium Christianorum tam multi, ut eis formidabiles esse deberint, saltem de constanda cum egressis conspiratione, quam primum Recum exercitu recessisset, uti mox infra insinuat.

Pag. 43 post Annot. a adde ----- Turrim vero hic indicatam infra plinius describemus, atque etiam spectandum in imagine dabimus.

Ibid. post Annot. d adde ----- Hoc quidem à Gentilibus de Gentili Imperatore dictum tolerari poterat: inter Christianos autem explicationis eget, ut commode intelligatur: atque enim certum est, nullum regioni alicui majus bonum posse divinitus obtinere, quam Regem Sanctum; qui licet vel modico vivat tempore, suorum tamen Patronus perpetuus erit in caeli.

P A R S II.

Ad sex prima Chronicæ Ferdinandæ Capita.

P Ag. 44 ad Prefatiunculam nostram, adde
 Qui Chronicam hanc prelo paravit Hispanensis
 fuit (ut patet ex Prologo) & fortassis Canonicus
 Ecclesiæ Cathedralis, nostram enim appellat:
 misit autem ecgraphum suum anno 1535 Vallisa-
 letum, quia ibi jam impressa fuerant successorum Regum
 Chronica, ut habetur in titulo; Chronica Sancti Re-
 gis D. Ferdinandi, hujus nominis Tertii, qui Hispa-
 lim totamque Bæticam obtinuit, & fuit pater D. Al-
 fonsi Sapientis, avus D. Sancii Generosi, proavus
 D. Ferdinandi Quarti, qui veneficio periit; tritavus
 D. Alfonsi Undecimi, qui Algeziras vicit: quorum
 omnium Chronicæ similiter habentur impressæ. Habeo
 postremas duas, totidem inter medias requiro, & si quis sub-
 miserit, beneficium agnoscam.

Pag. 46, post Prologum Editoris, hæc subjunge.

Hactenus ille, cujus rationes pro exoletarum vocum mu-
 tatione, quamvis in vulgo plausibiles & acceptanda, eruditus
 tamen (hoc saltem tempore) minus probabuntur. Tales enim
 non querunt vetera istiusmodi scripta, ad excolendum ista
 lectione sermonem; sed sinceram in iis veritatem spectant,
 & hanc in originariis verbis certius tenere se credunt. Huc
 autem spectat, quod R. P. Laurentio Surio accidit, colligen-
 dis Sanctorum Actis alias de tota re litteraria optime me-
 rito. Is dum sui seculi fastidio consulens, phrasim eorundem
 subinde leviter immutavit, tunc fortassis non inutilem dili-
 gentiam assumpsisse visus fuit, quando hereticis sciolis risui
 erat ecclesiasticorum scriptorum rudis simplicitas; nunc
 autem (eorundem quoque judiciis in contrarium sic
 versis, ut vel apicem mutare ex orthographia Latina legi-
 bus scrupulo ducant, suamque fidem egregie probasse se
 credant, si quotiens, Ammoneo, Conlabor aliaque
 similia

similia scribiginis semibarbara menda servaverint) arguitur factum ab equis iniquisque; nec desunt, qui tali occasione sensum quandoque non leviter immutatum vel obscuratum querantur.

Antiquorum quippe monumentorum eadem qua statuarum & monetarum ratio est, quibus apud peritos aestimatores pretium venit ex quadam scabritie fuscoque colore, tamquam vera antiquitatis earum caracteristicis notis. Ea propter decessores ac Magistri mei, Bollandus atque Henschenius, Sanctorum Acta susceperunt edenda servatâ primigeniâ scriptorum, quantumvis subbarbarorum, phrasi. Quo nomine licet eos initio sugillarent dicaciores quidam Franci, Scriptores Silvestres eos appellando, cito tamen obmutuerunt, confusi unanimi approbatione eruditiorum apud se virorum. Hi vero non solum in Latinis mediæ ævi scriptis invariatum stylum servandum esse judicaverunt, sed in ipsis quoque Francici idiomatis libris antiquitus compositis: quorum nonnullis, ut vulgo consulerent, hodiernæ phrasæ contextum recentem addiderunt columnatim, quomodo alias Græcolatina imprimuntur; alii satis habuerunt recentiora vocabula, antiquitatis respondentia, ponere in margine, vel Annotationibus subjunctis obscuritatem tollere, & laborem lectoris sublevare. Idem utinam in hac quoque Chronica factum ab editore fuisset, fecisset autem id tanto facilius, quanto pauciora mutantur Hispani; ut in habitu, moribus, religione constantiores quam cetera passim nationes; sic in patria quoque sermone variando parciores cunctantioresque.

Pag. 48. lin. 2. Hastanus recte se habent xysræ numerales extimi marginis: sed cum Pargeron i inter num. 47 & 67 uno alterove paragrapho autum invenisset typhotheta, recte facterum se credidit mutando consequenter numeros Chronica; non animalvertens, quam hoc in eodem foret huius veteris distributionis elencho jam excusis: quæ tamæ ea

causa recudere non est opera pretium. Vitium, inconsulto me nec animalvertente inductum, sic corrige si labor aut corrigendum in altera editione exspecta, ut pro 67 ponatur 69, itaque deinceps binario addito augetur numerus quo ad Prologum historiam prosequentis num. 99: ubi ex simili causa assumendus quaterternarius legendumque num. 103; & ita sequatur

sequenter usque ad Capitulum LXXII pag. 51 num. 184, ubi & deinceps sufficit ternarius; ergo pro 184 cense legendum 187.

Pag. 51 Admonitiuncula nostra adde ----- sumpimus autem tabellam hanc ex recentissima accuratissimaque Hispaniae totius descriptione, Amstelodami haud ita pridem edita à Nicolao Vischer: in qua quod vulgaria hujus aetatis nomina locorum retinuerit sculptor, nobis non inuitis fecit; quamvis antiqua Romanaque vocabula, quibus Latine scribentes utuntur, sapius etiam nos usurpemus, quia ad usus alios, quos etiam intendimus, hodierna vocabula aptiora erunt; ut autem nulla sit ex hoc capite lectori difficultas Annotata nostra satis efficiant. Comprehenditur quidem etiam hujus tabula ambitu Portugallia, proprium Regem habens: sed juncta ei ad septentrionem Gallitiae, ad Meridiem adiacens Algarbiorum Regnum non poterant exhiberi; nisi assumpto pariter toto illo spatio quod utriusque interjecta Lusitania occupat: id igitur sufficit monuisse, ne hanc quoque Ferdinandæo Imperio (quod majoribus punctis aliqui diremit sculptor) à nobis adscribi existimes.

Pag. 54 Annotatum b sic muta. ----- Quia Ferdinandus hic, patri prae-mortuus, numquam regnavit; ideo prior ac potior locus datur Henrico, licet annis ut minimum octo juniore. Inter filias ordo naturalis servatus videtur.

Pag. 55 post Annot. g adde ----- Quemadmodum Matamoros erravit, in nominando Rege; sic & in eo, quod consilii talis auctorem fecerit D. Telliū Telliū, Episcopum, aequè ac Alfonso X juniorem institutione tali. Certe incredibile est, auctorem Chronicae Ferdinandææ, ipso hoc tempore aut proximo viventem quo fundatam Academiam vult Matamoros, errare potuisse in ejus conditore nominando, quatenus erraverit in tempore funda-

ti Episcopatus. Fortassis autem Alfonso IX ad Episcopatum ditandum, & Alfonso X ad ornandam Academiam tantum contulerunt, ut quasi alteri eorum fundatores censeri potuerint.

Post h. adde ----- Quantum ex eodem Toletano colligo, locus hic requirendus erit inter Tagum & Batim in regno Toletano. Absit igitur ne hic intelligatur Arcos, Burgenſi civitate vicinum. Fortassis autem editor Chronicae, mutando etiam exoleta locorum nomina, hic erravit, vel aliud ejusdem nominis, sed topographicis tabulis ignotum oppidum invenitur; etiam in Nova Castellæ.

Post k adde ----- Quomodo autem Calatravam; primum ab Alfonso captam pater ejus (ut supra dicitur) dedisse potuit Abbati Fiteriensi? An solum contulit jus in locum nondum occupatum? Latet hic mendam ali-quod, à feliciore conjectore corrigendum.

Capitis 2 titulus sic clarior foret. ----- Henrici pueri breve regnum in Castella, sub serore Berengaria Sancti mairis primo; deinde sub Comite Alvaro.

Pag. 60 post m adde ----- singulorum porro locorum, tum hic tum alibi nominandorum situm (nec enim omnia nominantur in tabulis, nec forte eandem omnia appellationem nunc retinent) aliis curiosius desiniendum relinquo. Carrionem supra nominatum esse puto; qui inter Legionem & burgos ad confinia utriusque dicitur Carrion del Conde. Taurus, vulgè Toro; civitas etiamnum nobilis est, inter Zamoram & Vallisoletum. Aprillum, vulgè Aotillo, fortassis idem est; quod iidem in partibus nunc vocatur Moral de Reyna; id est, Habitatio Reginae, quia ipsum Berengaria habitatione sua honestaverit tempore hujus dissidii aedificiisque ornaverit.

Pag. 66 col. 1 lin. 8 a fine ----- num. 33 ----- lege ----- num. 69

Post

Post b adde.— Ex eodem matrimonio etiam produsse dicitur Berengaria, anno 1232 nupta Joanni Briennio Imperatori Constantinopolitano.

Post e adde.— Scriptor autem Legendæ manifeste hallucinatus est, cum credit, Tarasiam superinductam Berengariæ fuisse. Quod si ex eodem errore hic quoque processum est, non possunt ea esse à primo Auctore, sed adscribenda editori forent; & sic fundaretur suspicio, quod non omnino ab interpolationibus pura hæc Chronica sit. Malim ergo opinari, Regem Legionensem, jam fultum gemina mascula prole, eaque ad successionem ex Regni totius consensu legitimam, non curasse de uxore alia nuptiis magis canonicis ducenda, ne ea occasio turbatum foret, sed aliqua inferioris generis concubina contentum vixisse, ex eaque nonnullos adhuc liberos suscepisse. Certè moriens Ferdinandus, præter fratrem Principem (quem filio successori commendavit nominatim) invenitur num. 218 in genere meminisse aliorum adhuc fratrum, juxta correctionem infra adhibendam ei loco, tunc necdum satis à me in collecto; ideoque in alium sensum tracto.

Annot. d sic mutetur.— Lectio in margine editionis Francofurtensis notata, Cauca scribi dicit, pro Coca. Est autem hæc, juxta tabulas, inter Vallisolerum & Segobiam, huic vicina ad 5 miliaria. Nescio quo errore hic locus in Chronica sic legatur redditus: Ex castro Dominarum iter intendebant Vallisolerum, quando venientibus Cabezonem clausæ sunt portæ, pernoctarunt igitur in vico quodam S. Justi nuncupato; ubi pro Cauca, ponitur Cabezo, diverso plane situ inter Vallisolerum & Placentiam.

Pag. 63 ad hæc verba lin. 6 a fine — anno ætatis suæ decimo octavo, ponatur littera f: & deinde pag. 66 in Annotatis post e ponatur, f Natus ergo fuerat Sarracenus anno

1198, fortassis mense Septembri, sub festum Elevate Crucis: quia jam inde ab anno 1197 conjunctos fuisse parentes constare potest at Zuniga, ex diplomate patris, in favorem Mariani Episcopi Zamorensis dati XVI Kal. Januarii Era 1236 In quo tamen nonnihil obscuritatis invenio, dicitur constet, una cum sequentis anni Januarii etiam intelligi Eram anni sequentis, nam usque ad ipsas kalendas anno 1197 adhuc currebat Era 1235. Infallibile omnino est, & nulli obvium dubietati, instrumentum aliud, quod idem allegat pro XVIII Kal. Maii Era 1236; sed minus facit ad rem nostram, quia ipsum non prædicaret matrimonium prædictum discessit in annum 1198, & nativitatem sancti in 1199.

g Alias Arroyum, quod etiam habet vulgata versio; ubi & sequentia loca, Pisuerga & Laguna. Causa autem Pisuerga etiam rivulus in Legionense & Castellani regna determinans, & prope Simancam Durius influens; apparet quod in istem tractu requirenda sint prædicta oppida; alias non repertienda in tabulis.

Post k adde.— In tabulis invenitur Belorado notatum (una fors littera male omisso) 5 miliaria Burgis versus Ortum distans locus; ad 9 miliaria porro gradienti occurrerit Najara, unde locus datur suspicandi Navarram à Chronici auctore nominatam esse Navarrettam; dicitur miliaribus Najara distantem.

Pag. 69 lin. 4 à fine ad hæc verba — Fratres Hospitalis — adde Hospitalis m, ac deinde pag. 70 Annotatis adde

In Chronica vocat Hospitalis S. Joannis Acconenfis: ita fides tunc nuncupabantur, à loco habitationis primario; cum antea S. Joannis Hierosolymitani appellarentur. Cum enim Hierosolyma anno 1187, recepta esset anno 1191 Accon, huc immigravit. Similis

Caravacanam: cuius conspectu animati
repetierint locum; eumque contra re-
gressos errore cognito hostes tenuerint,
usque dum adveniens cum quingentis
equitibus Didacus Lupi de Haro, à S.
Ferdinando submissus, festo S. Andrea
cunctos exemit periculo, ingressus per
portam que ex tali eventu & ex ob-
tenta sequenti die ab erumpentibus in-
de victoria, appellata fuerit Porta
Comitis. Certius id fortassis probari
posset, ipso exhibitio instrumento,
quod anno 1222 18 Maii Rex
expedierit, invitans quam pluri-
mos ad inhabitandam Beatiam:
cui interim à prædicto successu
creditur pro armis obtigisse Crux
Caravacensis; supra decussatas
claves duas; que insignia utrum-
iam antiqua sint, aliis examinandum
dimitto. In Historia trium Ordinum
agitur de prænominato Calatravæ
Magistro, nec aliud quidquam de eo
dicitur, quam utilem operam Ferdi-
nando navasse in Batica subigenda, ac
nominatim contra Maurum Bea-
tiæ Regem. Et si verum est, inductos
revera Christianos in locum Mauro-
rum, vero simile est id non esse factum
nisi ob prægressam aliquam eorum re-
bellionem; fortassis post Regis sui mor-
tem, quando Crux visa supra portam
fuerit.

Pag. 77 post 2ª addo--- Opera
pretium igitur foret, ad præcise noscen-
dam ætatem Chronica, scire quando
ecclesia Toletane Fabrica absoluta fue-
rit. Primus in fundamenta lapis iactus
erat 15 Augusti, quapropter & titulo
Assumptæ Virginis dedicata est postea
die 28 Octobris. Noster Antonius
Quintanadueñas (qui de Sanctis Fe-
stisque Toletanis librum conscripsit)
pag. 14 eandem ecclesiam describit ut
habentem naues quinque, quarum me-
dia supra ceteras eminens alia sit pe-
des 160, longitudinem vero totius mo-
lis esse pedum 404, latitudinem pedum
202: numerum autem columnarum,
eundem una cum adjuncto clausuro

sustinentium, ad 804 ascendit.
Quam magnificum opus istud sit, ut-
cumque æstimare poteris ob exteriorem
ejus formam, quam tibi ex Theatro
nobium visendam propono secundam Lu-
tus unum, quemadmodum anno 1566
ipsum delineavit Georgius Houfnag-
lius: ne autem pars una lamelle ve-
caret, addidi delineationem Palatii Re-
gii, quam ibidem reperi quia ipsam
verosimiliter à Mauris bona sui parte
extructum, Sancti Regis habitations
sapius fuit cohonestatum.

Pag. 79 lin. 3 sic lege--- venienti
cum matre & comitatu castrum
ut Domino reddiderunt.

Pag. 82 post h addo--- Chronica
assignat mortem Alfonsi Legionensi
anno 1234: sed Era 1168 annum
Christi 1230 notat, eumque exiit
multitudo & magnitudo negotiorum
duorum Regnorum nova conjunctione
oblatorum, per que non licuisset San-
cto expeditionem in Mauros suscipere
ipso paterna mortis anno, sicut anno
1234 suscepisse eum scimus; nam et
anno recepit Vbetam, secundum ipsam
Chronica calculum.

Post 1 addo--- Est igitur vero simi-
le aliud Tor-de Sillas hic intelligi.

Annot. n sic muta--- Dulcem
de superiori loco motum, simili modo
potest moveri circa Villalalim: huius
enim similitudo nominis apparet in
Villalar, unius dici itinere à Tor-de Sil-
las, recta versus urbem Legionensem,
tamen obstat eadem itineris iam de-
scripti ratio; & quia istud Villalar,
in Blaviana Chorographia notatum,
in tabula Vischeriana accuratiori, con-
tractiori nomine, sed cum addito, ve-
catur Villar-Diego, Tauri ad Be-
ream situm, suspicari licet aliud Vil-
lalar, vel Villar inveniri eadem Tau-
ro ad meridiem situm, ipsiusque hanc
indicari.

Pag. 84 loco Parergi de Cruce Ca-
ravacana ad calcem præsentis literæ
tractatum prolixiorum extensiorum
necur in altera editione.

PARERAGON I

De miraculosa sanatione Beatricis Reginae
ipsiusque Regis, cum puer esset, per
Deiparam impetrata, & ab Alfonso filio
ac successore descripta veteri
Castellano Rythmo.

Acturus sequenti Capite de victoria Christiano-
rum ad Xerez, quam Chronica Ferdinandea 49
premittit morti Reginae Beatricis, in fine Capitis
superioris ex Roderico relata; censeo non præ-
termittendam occasionem referendi insigne mi-
raculum, in hujus ad mortem agra persona patratum, inter-
ventu Deiparæ Virginis, sub annum MCCXXIX, cum Capel-
lam Rex Sanctus occupasset; & prospere cepta prosecuturus,
ideoque mansurus in consiniis, uxorem advocasset Con-
cham. Describit illud veteri Castellano Rythmo eorum filius
& successor Alfonsus, qui miraculo præsens adfuit, decennis
vel undennis puer. Fuerit autem opere pretium, vere co-
ronatum Poëtam lingua patria canentem audire; sicut præ-
dictum ejus Rythmum ex Scuriacensibus Mss. nobis exhibet
Zuniga; addita columnatim interpretatione Latina, quæ ut
fidelior sit, neque metro neque rythmo adstringere eam vi-
sum est. Titulus autem Odes sic scribitur: Hæc est, quo-
modo S. Maria sanavit Reginam D. Beatricem à mag-
na infirmitate; quia cum magna fiducia adoravit
sanctam ejus imaginem.

50 *Quen na Virgen gloriosa*
Esperanza muy grand à,
Ma. car seia muit enfermo,
Ela mui ben d'gyaria.

Dest un mui grand miragre
Ves quero dezir que o j:
E peto era minyo,
Membrane que foi assi:
Cam estava eu deante,

Qui in Virgine gloriosa
magnam habet fiduciam, quam-
vis multum sit infirmus ipsa
eum bene sanabit.

Hanc in rem prægrande mi-
raculum vobis volo dicere,
quod audiui. Eram quidem
tunc puer: optime tamen me-
mini rem ita se habuisse, quia

X

præ-

E todo ouvi e oy
 Que fezo Santa Maria,
 Que muitos fer e fara.
 Quen na Virgen groriosa &c
 51 Esto foi en aquel año
 Quando o mui buen Rei ganou
 Don Fernando à Capela
 E de Christianos poblou,
 E ffa moller à Reina
 Doña Beatrix mandou.
 Que fosse morar en Concha,
 E quant el foi a Cola.
 Quen na Virgen groriosa &c
 Na oste, e seu mandado
 Fer ela mui volenter:
 E quando foi na cidade
 Peor enferma moller
 Non vistes, do que foi ela:
 Ca Pero de Monpiller,
 Bonos fíficos, y eran
 Dezian non vivera.
 Quen na Virgen groriosa &c.
 52 E porque esto dezian
 Non era mui sen razou:
 Ca d'aver ela seu fillo
 Estava en a sazou:
 E avia tan gran fever,
 Que quen avia enton
 Dezia, seguramente
 Desta non escaparà.
 Quen na Virgen groriosa &c.
 Mais la Reina, que serva
 Era da que todo val,
 Virgen santa groriosa
 Reyna esperital,
 Fez trager huna omagen
 Muy ben feita de metal
 De Santa Maria: disse:
 Esta cabo mi ferà
 Quen na Virgen groriosa &c.
 53 Ca pois eu assa segura
 Vir à tal creencia ei,
 Que de todos estos maës

præfens fui, omnesque abidi
 dicentes, quod fecerit illud
 Sancta Maria, quæ multa fecit
 & faciet. Qui in Virgine glo-
 riosa &c.

Fuit hoc eo anno, quo bo-
 nus Rex D. Ferdinandus obti-
 nuit Capellam, & Christianam
 habitandam tradidit: suæ au-
 tem uxori D. Beatrici Re-
 ginæ mandavit ut veniret ha-
 bitatum Concham quan-
 diu foret in ea regione. Qui in
 Virgine gloriosa &c.

Nihil morata illa, valde li-
 benter implevit mandatum
 ejus: sed mox ut venit in civi-
 tatem, magis infirmam mulie-
 rem nunquam te vidisse dicitur
 ses. Quia Petrus de Monpelle-
 rio & boni medici qui ade-
 rant, dicebant quod non erat
 super-victura. Qui in Virgine
 gloriosa &c.

Id autem dicebant non ab-
 que magna ratione; erat
 enim brevi paritura filium: &
 patiebatur febrem tam vehe-
 mentem, ut quicumque exper-
 tus diceret, certo inde non est-
 suram. Qui in Virgine gloriosa
 magnam habet fiduciam &c.

Sed Regina, famula ejus que
 valet omnia, sanctæ ac glorio-
 sæ Virginis & spiritualis Regi-
 næ; fecit adferri quamdam
 imaginem ipsius S. Mariæ per-
 pulchre elaboratam ex metallo,
 & dixit: Hæc me sanam faciet.
 Qui in Virgine gloriosa &c.

Quia possum ego secuta vi-
 vere in tali credulitate, quod ab
 omnibus

Que à tan toste guareï.
 Por end a mi a chegade
 E logo lle beizarei
 As sas manos e os pees,
 Ca muy gran prol me terra.
 Quen na Virgen groriosa &c.
 E tod' est' assai foi feito ;
 E logo sen outra ven,
 De todos aqueles maës
 Guariu a Reyna tan ben,
 Per poder da groriosa,
 Que nada non se viu en
 Por en sera de mal siso.
 O que a non loara ?
 Quen na Virgen groriosa &c.

54 Hoc in uxoris persona accepto beneficio, haud dubie recordabatur Ferdinandus, ejusdem Deiparæ auxilio etiam sibi puero, & de vita longiori desperato, collatam olim valetudinem, quemadmodum matre sua referente audiverat sepius; & meminerat audivisse Rex filius, Oden scribens sub hoc titulo: Hæc est quomodo S. Maria Oniæ sanavit Regem D. Ferdinandum, quando adhuc puer erat, à grandi quam patiebatur infirmitate. Sancii, Regis Vasconum ac Castellanorum, mandato factum erat, sub annum MXXX aut citius, ut Benedictini Monachi, ex Cluniacensi disciplina traducti in Hispaniam, monasterium istud Oniense tenendum acciperent, Sanctimonialibus, quæ illud antea tenebant, Baylenum oppidum ablegatis, ut scribit Mariana lib. 8 cap. 14. Hic ergo erat illa, miraculis celebris, Deiparæ imago, de qua canentem sua lingua Alfonso Regem audire juvat:

56 Ben per esta a os Reies
 D'amar en Santa Maria:
 Ca en as muy grandes coitas
 Ela os acorre guia.
 Na muito à amar deve,
 Porque Deus nossa figura
 Pillou dela, e pres carne
 At porque de sa natura

omnibus istis malis bene cito sanabor. Qua propter me appellavit, ut statim ei oscularer manus atque pedes: quia me habebat primogenitum. Qui in Virgine gloriosa &c.

Statim autem, absque alio remedio, ab omnibus istis malis tam bene sanata fuit Regina, per potentiam gloriosæ Virginis, quod nihil postea malæ valetudinis sensit. Quis ergo illam collaudans non dicet? Qui in Virgine gloriosa magnam habet fiduciam &c.

Videtur decens esse Regibus, ut ament S. Mariam; nam in majoribus necessitatibus ad est eis dux viæ.

Multum autem amari debet, quia Deus figuram nostram ex ea sumpsit, & carnem accepit. Quamvis vero ex sua

X 2 natura

Veno, e porque justiça
 Tenen del e deicitura,
 E Rey nome de Deus este.
 Ca el Reyna toda via.
 Ben per esta a os Reyes &c.

57 E por ende un gran miragre
 Direi, que aveno, quando
 Era moço sequennino
 O muy bon Rey Don Fernando:
 Que sempre Deus e sa Madre
 Amou, e foi de seu bando:
 Porque conquerou de Mouros
 O mais da Andaluzia.
 Ben per esta a os Reyes &c.

58 Este Menin en Castela
 Con Rey Don Alfonso era
 Seu avoo, que do Reyno
 De Galiza o fezera
 Venir, e que o amava
 A gran mayavilla fera,
 E ar era y sa madre,
 A que muy ende prazia.
 Ben per esta a os Reyes &c.

59 E sa avoa y era,
 Filla del Rey d'Inglaterra,
 Moller del Rey Don Alfonso:
 Porque el passou a serra,
 E foi entrar en Gascona
 Por la ganhar por guerra:
 E ou vend à mayor parte,
 Ca todo ben merecia.
 Ben per esta a os Reyes &c.

60 Meminit expeditionis hujus Rodericus Toletanus lib.
 7 cap. 34; Et totam, inquit, fere Vasconiam, prae-
 Burdegalam, Regulam, & Bayonam, sua sub-
 diderat ditioni. Ingerat enim in Africam Rex Sanctus
 territus potentia adversarii, una cum federato sibi Aragonum
 Rege contra se venientis: inde autem revertens ad
 speratis subsidiiis, pacem tamen ab adversariis obtinuit.

natura & ex titulo justitiae
 Deo directe conveniat nomine
 Regis: ipsa tamen est Regibus.
 Videtur decens esse Regibus
 ut ament S. Mariam &c.

Ideirco narrabo grande mi-
 ratulum, quod evenit quando
 puer parvulus erat Rex opti-
 mus Don Fernandus: qui
 Deum & Matrem suam semper
 amavit: ideoque eos à parte
 sua stantes habuit, & ita de
 Mauris acquisivit majorem
 partem Beticæ. Videtur de-
 cens esse Regibus &c.

Parvulus hic erat in Castella
 cum Rege Don Alfonso suo,
 qui ex regno Galicie eum
 venire fecerat, ipsumque ama-
 bat, ac multum demiraba-
 tur ejus indolem: aderat ibi
 etiam Mater, cui eadem ex
 causa perquam carus erat. Vi-
 detur decens esse Regibus &c.

Aderat quoque avia sua, qua
 erat filia Regis Angliæ, cum
 Don Alfonso Regis. Hic autem
 transitus montibus intravit
 Vasconiam, ut eam bello in-
 teretur, sicut etiam majorem ejus
 partem devicit: nam totam be-
 ne merebatur. Videtur decens
 esse Regibus &c.

in eam potissimum Alfonso, ob bellum Mauricum quod meditataur, ulturus relatam ad Alarcurim cladem. Post victoriam autem de iisdem ad Navas Tolosanas relatam, recepit regnum ex parte Sancius, pro navata eo bello opera, exceptis locis quatuordecim controversi juris, Victoria scilicet aliisque in Biscaya oppidis; atque ita hæc provincia annexa Regno Castellæ permansit. Porro cum Inducie Mauricæ, quibus durantibus gestum ab Alfonso fuit bellum Vasconicum, expiraverint anno MCCX; recte fecisse videmur, quod miraculum hoc adscripserimus anno precedenti, utpote factum post Alfonsi reditum ex Vasconia, ut mox apparebit. Certe jam non solum puer Henricus, regni successor futurus, natusque anno MCCIII aliquam etatem attigerat; sed etiam Alfonso, Sancti frater, quem simul cum eo apud avum fuisse mox apparebit; nec tamen diu ante annum istum natum esse possumus credere, propter ea que annotamus infra num. 69 litt. a. Fuisset ergo ex hoc calculo undennis Ferdinandus vel aliquot annis etiam junior, puta duobus vel tribus. Hoc prenotato prosequamur poëma regium lingua utraque.

61 E pois tornous en Castela

De si en Burgos morava,

E un Hospital fazia

El, e sa Moller lavrara

O monasteri das Olgas.

E en quant assi estava

Dos seus fillos e dos nietos,

Muy grand prazer recebia.

Ben per esta a os Reyes &c.

D'amar en santa Maria

Ca en as mui grandes coitas

Ela os accorre guia.

62 Mais Deus non quer que o omo

Este sempr en un estado,

Quis que Don Fernando fesse

O seu neto tan cuitado

D'una grand' enfermidade,

Que foi dal desesperado

Ei Rei: mas enton sa madre

Fornou tal com: san dia.

Postea rediit in Castellam,

& morabatur aliquando Bur-

gis, ubi faciebat Hospital ipse;

& uxor ejus ædificabat mona-

sterium Holcarum. Quando

autem sic vivebat, multum ca-

piebat voluptatis ex duobus

luis filiis (Ferdinando scilicet &

Henrico) & duobus nepotibus

(ex filia Berengaria Ferdinando &

Alfonso) Videtur decens &c.

Sed Deus, qui non patitur

ut homo semper permaneat in

eodem statu; voluit ut Don

Fernandus ejus nepos tam gra-

vi corripereetur infirmitate, ut

vita ejus fuerit à Rege despera-

ta, Sed mater ejus tunc avertit

tale periculum, sicut mox dice-

X 3 tur.

Ben per esta a os Reyes &c.

63 E oyu falar de Onna
V'avia gran vertude.

Dis ela' Levalo quero

A lo , assi Deus m'ayude :

Ca ben creo que à Virgen

Lle de vida e saude.

Et quando a quest' ouve dito ,

De seu padre s'espedia.

Ben per esta à os Reyes &c.

64 Quantos la ir assi viren

Gran piadad' ende avian ,

E mi mas polo menino ,

A que todos ben querian.

E yan con ela gentes

Chorando muito changian ,

Ben como se fosse morto ,

Ca a tal door avia.

Ben per esta os Reyes &c.

65 Ca dormir nunca podia ,

Nen comia , nen migalla ,

E vermes del sayan

Muitos e grandes : sin falla

Ca à morte ia venera

Sa vida sen batalla.

Mais chegaron log à Onna ,

E teveron sa vigia.

Ben per esta à os Reyes &c.

66 Ant' o aliar mayor loco ,

E pois ant' o da Reyna

Virgen santa gorriosa ,

Rogandolle que agyna

En tan grand' enfermidade

Posse la meez'ina ,

Se servizo do Menino

En algun tempo queri a.

Ben per esta a os Reyes &c.

67 A Virgen Santa Maria

Logo con sa piedade

Accorreu a o menino ,

E de sa enfermidade!

Lle deu saude compida :

tur. Videtur decens esse Regibus &c.

Audivit enim de Onia refferri , quod ibi erat magna virtus : dixit ergo : Portare ipsum illuc volo , ita me Deus adjuvet , quia bene credo quod Virgo Deipara dabit ei vitam & salutem. Cumque hoc dixisset , expeditit se à suo patre. Videtur decens esse Regibus &c.

Quorquot eam sic euntem videbant , magna commiseratione tangebantur ; maxime propter puerum , cui omnes bene volebant. Ibat autem cum illa turba plurima , quæ plorans plangebat eum , velut si jam esset mortuus : tantos enim patiebatur cruciatus. Videtur decens esse Regibus &c.

Etenim numquam dormire poterat , nec comedebat , nec bibebat : multique ac magni vermes de ipso egrediebantur. Itaque procul dubio ad mortem venerat absque pugna. Sed rogarunt locum sibi concedi Oniæ , ibique vigilem noctem duxerunt. Videtur decens &c.

Ante majus altare collocarunt eum , deinde ante altare Sanctæ Virginis gloriosæ Reginæ ; rogantes ut propitia adferret medicinam tam gravi infirmitati : siquidem à puero aliquando volebat præstari sibi servitium quodcumque. Videtur decens esse &c.

Sancta Virgo Maria statim sua cum pietate accurrens ad puerum , & à sua infirmitate

E de dormir a vontade.
 E de pois que foi esperto,
 Logo de comer pedia:
 Ben per esta a os Reyes &c.
 68 E ante de quinze dias
 Fue efforçad'e guarido
 Tan ben que nunca mar fora:
 De mais deulle bon sentido.
 E quando el Rey Don Alonso
 Ouv' est' miragr' oido,
 Logo se foi en camynno
 A Omma en romaria.
 Ben per esta a os Reyes &c.

dedit ei plenam salutem. Venit ergo ei voluntas dormiendi: & postquam experrectus fuit, statim petiit sibi dari quod ederet. Videtur decēs esse Regibus &c. Ante quindecim vero dies fuit corroboratus & sanatus, tā bene ut numquā melius habuisse se sentiret. Cum autem Don Alfonso Rex audivisset miraculū istud, statim se in viam dedit, & peregrinationem suscepit: Oniā versus. Videtur decens esse &c.

Habes veteris lingue Castellane inculteque eo ævo poë-
 feos specimen, in qua Latine reddenda si non usquequaque
 affectus sum singula; ignoscent spero peritiores & corri-
 gent, tum hos tum alios quoscumque defectus.

P A R S III.

Ad alia Chronicæ Capita usque obsidionem
 Hispalensem.

Pag. 98 ante num. 70. pra-
 cedentis numeri lineam
 ultimam sic lege ---- ubi
 acquistam prædam
 provide & caute con-
 traxerunt in unum lo-
 cum ---- deceperat non
 intellecta proprietate Hispanica vocis,
 Cavalgadura, ut aliter verterem:
 nec mirabor si alias simile quid con-
 tingerit, quod admonitus corrigam.
 Pag. 105 post k adde ----- eoque
 consistatur, errorem supra notatum
 in addendis ad Pag. 82 litt. h, non es-
 se imputandum typographis, sed edi-
 tori vel auctori ipsi. Dolendum pro-
 fecto quod tam insignis victoria annus
 nusquam expressus inventiatur.
 Pag. 106 lin. penult. & Pag. 108
 lin. 13 Ruyz Tabur ---- lege ----
 Ruyz Tahur.

Pag. III Annot. C expunctis dua-
 bus prioribus lineis, sic exordire.
 c Benaventa usque Civitatem
 Roderici milliaria Hispanica 30 nu-
 merantur: qua in via insidor trans-
 eundus fuit Tagus, cum altero vivu-
 lo unde Simanca nomen accipit. Et
 forsan excidit nomen hujus urbis:
 nam etiam sic magna ista fuissent iti-
 nera, & 12 aut 15 leucarum singu-
 la, qualia non potuerunt uno die &c.
 Ibid. Annot. d lin. 4 post, Ben-
 querencia dicitur ---- dele cetera.
 & eorum loco pone sequentia ---- Nisi
 malimus credere castrum quoddam, 10
 milliariibus distitum Metellino, hic
 intelligi, quod olim sub Mauris istud
 nomen habuerit; à Christianis vero
 occupatum & S. Nicolao dedicatum,
 cepit dici S. Nicolaus à portu, id
 est à montium istis occurrentium san-
 ctibus

eius quibus imminer. ----- Deinde sequentes etiam notas adda, positis ad singula loca litteris.

e Hispanicus textus in feminino ponit Los hermanas; sed huius nominis locus prope Hispalim est: retineo ergo masculinum genus Latini textus: si spero autem ipsam esse locum quem mappa similiter masculine nominat Puebla de los Infantes, non de las Infantas, sex milliaribus distans à jam nominato castro S. Nicolai.

h Licet tabula, intra prædictam Parochiam ab Infantibus dictam urbemque Cordubem, nullum rivum interponat, facile tamen credi potest aëquem esse, unde Guadalbagar nomen habeat.

g Pons Alcoleæ notatur in tabula, 2 vel 3 milliaribus supra Cordubam, in eadem eivna ripa. Batis ratio autem huc ascend. q. ti erat, quod suburbium à Christianis occupatum, & civitati ad Orientem situm, huc spectaret: ponenda enim castra erant istuc unde melius succuri obsidentibus possent. Cum autem supra dicuntur Mauri hic habuisse portam ducentem Martos, & ibidem in Theatro civitatum etiam nunc nominetur Mola Martaba, castrum autem istud sit ex altera parte fluminis, distans Corduba 10 milliaribus eivni Giennium; credibile sit, eo loco fuisse pontem sublicium fluvio instratum, qui etiam ipse fuerit in potestate eorumdem Christianorum; nisi forte eum frangerint Mauri, ex occupata suburbio in civitatem se recipientes, ne per eum circumdari ab obsideris possent.

pag. 118 Annotat. h sic mutabis --
b Quamvis ex Fudensi intelligatur nullus eo loci ubi Rex castra locabat, tunc pons fuisse, ideoque ratibus irajiciendus Batis fuerit, ad præcludendum Cordubensibus egressum per pontem suum: postquam tamen Ferdinandi copia castrum, in capite illius pontis situm, occuparunt, opus & otium Rex habuit edificare pontis, qui hic indicatur, &

à quo deinceps ibi manente factum, in Alcoleæ vicus caperit vocari Pons Alcoleæ, sicuti eum anticipate nuncupat Chronica. Hoc autem ponte restaurare illum (ut supra conjectamus) destructum pontem, ad quem ducebat porta Martans.

Ibid. pro Annot. d pone sequentia Annotata, suis respectivo locis applicanda. Pag. 115 lin. 8 ad hæc verba pervenit Castrum ----- pone litteram d. & deinde pag. 118 post cetera:

d Nisi aliud inter Ezijam & Cordubam Castrum nominetur, quod quod vulgo dicitur Castro del Rio (distans à loco castrorum Regionis versus Euro-africum Milliaribus 12, longius ab Ezija, quo Laurentius redibat, remotum quam ipsam Corduba) dicendum est Laurentium de industria declinasse ab itinere recto, frequentia observari metuebat, suo quoque rivulus (unde Castrum nomen) notari ubi transiri commode poterat. Hoc vero est eo verosimilius, quod Castro Ezijam equitans tota die opus habuerit, à primo mane in seram noctem, ut perveniret quo tendebat, considerinnere 13 aut 14 milliarium. Nisi nomen alio Castrum invento inter Cordubam & Ezijam, causa tam levis reditus refundatur in equos, oppidum lassos nec tota ea die passos.

e Zahenum appellat Mariana, f Almeria, maritima civitas, 40 Milliaribus Ezija, & Valentiam distans 50.

g Præladatus Mariana captus Valentiam ab Arragonis rege 28 Septembris an. 1238, post ingressum vicariam de Mauris per eosdem rivum, vitam vera liceret videtur Historiam Jacobi Regis hic allegant, & intelligere quam non multo post huius mortem scripta sit: obiit enim Jacobus anno 1276, annis 8 ante Alfonso Regem Castellæ, auctorem Chronica Generalis.

h Hactenus Chronica: quod ultra

nam possimus ex Roderico accipe.

i Hac Roderici absentia &c. -----
us habentur littera f.

In fine capituli adde litt. k & Annotatis adde ----- k Addit Chronica: Jussit insuper Rex ubique promulgari, omnibus Cordubam transferre se volentibus assignandum habitationis locum; adeoq; multos ex omni Hispania accurrisse, ut novis incolis & des suppellectiliaque præbenda deessent.

Pag. 120 post num. 101 pone litteram a, & num. 102 converte a in b; & mox subsequens b expunge: ac porro in Annotatis pag. 125 idem faciens, duasque priores observationes a & b in unam colligens sub littera b, præpone sequens a.

a Ita scilicet præoccupavit viventis Berengariæ laudes Toletanus, tam grandi jam senio vitæ, quod omnino crederet diutius victuram, quam ut mortuam laudare posset, sicut fecit infra num. 136 auctor Chronica. Quæ etiam lib. 7 cap. 36, agens de sepultura Ferdinandi fratris, curatam ait excellentissima sua sorore Berengaria Regina, ad quam postea regnum Castellæ successione pervenit, impendente liberaliter & decenter officia funeris & honoris, & gemitus doloris: ubi virtutum ejus plenitudo sic claruit, ut ejus prudentia devoti sexus excederet pietatem, & elemosinarum largitio Principum largitates: etiam pudica modestia inconsolabili luctui procabatur, ut exinde famæ dulcorata suavitas, in augmentum cresceret & dulcorem. Religionum, & pauperum, & quorum titulos paupertas incrustabat, toto tempore vitæ suæ, subventrix extitit & levatrix: præter opera magnifica, quæ regnante suo filio magnifice claruerunt.

Post c adde ----- Hujus porro Alienoræ fratrem seniore Ferdinandum

(sic nominatum pro altero quem Beatrix pepererat, jam extincto, ut vel hinc patet) juvenem omnino obiisse ait Ignatius: idemque præsumere licet de Ludovico, cujus nulla memoria ulterius reperitur.

Pag. 126 Annot. e lin. 8 post verba Innocentius IV ----- interpone ----- Brevem autem Cælestini Pontificatum pro nullo habens, ejus qualecumque spatium Sedi vacanti adnumeravit. Ceterum &c.

Post f adde ----- Chronica autem designat triginta millia maravedisiorum, sub intellige aureorum: hoc enim additur num. 34 ubi agitur de pretio quo Rex sanctus à Crucigero quodam Roderico Didaci de Camberis possessiones ejus emit, & ubi Teletanus expresserat quatuordecim millia aureorum, Chronica habet Maravedisiorum aureorum. Non ergo hic intelligas Maravedisios seu Marobotinos vulgares, quorum trecenti septuaginta quinque, uno Ducato sive Aureo; triginta quatuor, uno Regali continentur; in hodierno Mercatorum Hispanorum & Collybiatarum calculo.

Pag. 122 num. 105 lin. 1 in Dominica Palmarum ----- lege ----- in hebdomadâ Dominicæ Palmarum: tum Pag. 126 post Annotat. f pone -----

g Intelligo Hebdomadem sanctam seu majorem, quæ à Dominica Palmarum initium sumit: sic enim etiam dicimus Hebdomadem Paschæ: Pascha autem anno 1243 cadebat in 12 Aprilis. ----- Post hac litteram g muta in h.

Ibidem num. 108 lin. 14 ad nomen Orgaz, pone litteram i, ac porro in Notis Pag. 126 post g, nunc h factum, scribe

i Ab Orgaz usque Martos, non nisi 30 miliarium iter supererat.

----- deinde num. 109 lin. 18 post verbum appellantur ----- adde

----- Santelia ----- & litteram h converte in k, ac postea addo
X 5 pag.

pag. 126 — Invenio autem in historia Caravacensi, Moratillam, ibi dictam Moratillam, Vicario Caravacensi subjectam fuisse, tamquam loco proximam. In tabula quoque Topographica Vischeri spectare est primo hic nominatam Santeliam 3 milliaribus Corduba distitam, Aguilar 5, versus Euro-africum utramque: itemque 3 milliaribus ab arce Martana aliud MORON; existimo tamen hic de eo agi quod jam indicavi inter Ezizam & Xerez.

Pag. 131 post a adde — Mox autem nominandum numeri sequentis initio Olmedum sive Ulmetum; medium est inter Vallisoletum & Abulam, 9 milliaribus utrimque distitum: & qua ibidem subjungitur, non Valmasa (quod corrigendum) sed Valmazeda, licet in tabulis non expressa, insignis locus olim fuisse debuit.

Post b adde — Non videtur tamen hoc idem esse, quod supra num. 112 adiectis Sanctus Rex dicitur possessionibus Didaci Lopez Biscaya Domini, propter nimiam loci distantiam ab aliis.

Pag. 128 lin. 11 ad vocem Cicca, adde d — lin. 14 ad Cartajena adde e — atque pag. 131 post e hanc consequenter nota.

d Omnia fere haec loca extra fines regni Murciensis videntur fuisse: nam Alicante & Orihuela pertinent ad regnum Valentinum, Alhama procul in mediterraneis Granatensibus distat; sola ultima Cicca invenitur intra fines Murcienses 8 milliaribus à metropoli.

e Cartagena, urbs maritima & potens, Cortaginesum veterum opus: Lorca commode incumbit fluvio ad confinia regni Granatensis; Mula, in tabulis nunc ignota, satis insignis oppidum tunc fuisse debuit.

f Scribatur loco d & rursus 129 num. 117 lin. 2 ad nomen Andujar adde g — & lin. 5 ad nomen Archona adde h, de iisque sic nota pag. 131.

g Andujar supra Batim conspici inter Beatiam & Cordubam.

h Archonam in tabulis non invenimus quidem, jussi tamen poni inter Anducharium & Giannium, supra eandem fluvium. (Rio-frio, id est Frigidum vocant) ab uno loco ad alterum currentem; neque enim vel emittere debuit locum tam celebrem in hac historia & regio olim insignis titulo, neque ejus situm potius certius divinare.

Annor. c signabis littera i & Annot. f signabis per k, tum vero pag. 130 num. 118 lin. 5 ad vocem delectos appinge l & sequi pag. notata adde.

l Hispanicus contextus Concilia appellat, quam vocem retinimus num. 23, ubi Conciliorum nomen intelleximus Communitates civium; hic vero delectos vertimus, quod omnino credimus ideo vocari Concilia, quia de mandato Conciliorum id est Communitatum civilium expositi ad militare obsequium, Principi pro certo divitaxat tempore praestandum, acceptio ab ipsam Communitatibus stipendiis; cum Milites es & semper obligarentur, titulo sua nobilitatis, feudorum &c. Est tamen illud nomen in tali significatione; ut quis hoc consilere potuit Hispana militia periti ignotum.

Pag. 137 expungenda Annotatio a, jam relata ad caput praecedens & sequens b, vocandam a, sique mutandus contextus:

a Media inter Toletum & Cordubam via, supra Añam fluvium, topographica Blavii tabula Andalucentis representans, exhibet oppidulum sub titulo Villae-regalis: sed accuratius Vischerus Villam-majorem nominat, & 6 milliaribus altius ad istum flumen notat Civitatem-regalem, quam potius hic intelligi credimus.

Pag. 134 num. 23 lin. 6 ad vocem Alcalam Abenzaide, nota lit. b — & lin. 7 ad vocem Moram lit. c Tum in Notatiis hae nota b hanc

b Hanc existimo esse illud oppidum, quod in tabulis dicitur Alcala-regalis, & Giennio abest 8 miliaribus.

c Cum modo nusquam inveniatur Ilora, suspicor mutarum sub Christianis nomen; ipsamque esse que modo nomen habet Sanctæ-fidei; duobus vel tribus à Granata miliaribus: quandoquidem in ipsam agrum Granatensem hinc transisse Rex populabundus dicitur.

Ibidem porrò in d. & d in e commutata: atque in sine, expunctis ultimis octo lineis, hæc substituit — Hic enim (scilicet Dominicus) non poenit ante annū Christi 1249 fuisse annis 59 Episcopus, nequidem Beatiæ; debuisse namque anno 1190 ordinationem suscepisse: & tamen constat, quod quanda pugnatum ad

Xerez est an. 1234, Beatiæ adhuc habebat suum Mauricum Regem. Præterea S. Dominicus, Ordinis Patriarcha, teste Bzovio Dominiano in Annalibus, primum suos alumnos cepit mittere in Hispaniam anno 1219, annis quatuor post impetratam sui Instituti approbationem. Porro cum antiquitas neque Beatiæ neque Giennium fuerint urbes Episcopales, facile crediderim facultatem novi Episcopatus instituendi in urbe Giennensi, cui etiam Beatiæ subesset, primum expeditam fuisse anno 1249 (neque enim istiusmodi negotia solent tam cito Romæ conscribi) adeoque Petrum primum fuisse urbis utriusque Episcopum; idque tenendum esse, donec pro Dominico, saltem ad paucos annos Cathedralam tenente, certius nanciscar testimonium.

P A R S I V.

Ad septem ultima Chronicæ Ferdinandæ Capita.

P Ag. 140. num. 133 lin. 10 post hæc verba — tab. 7 — adde — itemque in multo auctiori meliusque ordinato Theatro, ante non multos annos edito Amstelodami apud Ianssonium. Hic redemptis Colonienfibus laminis, ante centum annos sculptis, tamquam novis est usus, nulla adhibita distinctione ab iis quas novas addidit; quod tamen monendus hic Lector videtur, ne titulo libri deceptus, ex laminis predictis iudicium formet de presenti tempore, quo urbes multe, atque imprimis Hispaliæ, plurimis adificiis magnificentissimis publice privatimque aucta, aliam prorsus faciem induerunt, etiam extra mœnia. Porro predictarum Tabularum secunda instituto huic accommodatior est &c.

Ibid. lin. 17 post hæc verba — fortassis solo jam aquatis — adde — salum ex parte Meridionali videtur apparere

recre

vere pars aliqua veteris illius muri, cui predicta catena ex Turri aurea trans flumen ducta affigebatur: ex parte vero Boreali conspiciuntur ad caput pontis &c.

Pag. 143 lin. 2 ad verbum Alcala Guadayaꝛæ, pone litteram b —
 & lin. 4 ad vocem Xeritanos, litteram c, ac notarum sequentium litteras ex ordine promove tum:

Pag. 147 post a adde — b
 Alcala hac duobus solum milliariis distat Hispali, unde intelligas fere quo loco castra fixerit Sanctus, aliquo scilicet inter hanc & illam medio.

c Hac est Xerez de la Frontera, seu Limitanea, versus Mare, cuius supra facta mentio, & unde una ex primariis urbis portis, ea scilicet qua ducit ad mare, nomen tenet.

Pag. 144 num. 139 lin. 6 ad nomen Montanches pone litteram f, deinde pag. 147 post b c, mutanda in d, e scribe:

f Motanches & Caceres, quamvis non exprimantur in tabulis, urbes tamen insignes fuisse oportet, que tam expresse hic nominantur: alterius tamen appellationis vestigium, manet in vico qui dicitur Puebla d'Alcocer, 10 milliariis à Metellino versus Ortum. Est etiam quoddam Alcacer inter Cordubam & Eziyam, sed nota inferioris.

Pag. 148 num. 14 lin. 9 retroagi classem & istuc ubi erat appelli — lege — sursum magis agi classem, cetera verba dele.

Pag. 165 Annot. c lin. 3 Equites — lege — Milites —
 & in fine adde — Discimus autem ex Nicephoro Gregora, una littera l extrita nomen corrumpente, lib. 7 cap. 153, Ronzerium, Regis Aragonum Petri genitorem, habuisse in exercitu suo mille Amagabaros, quos Latini pedites vocant. Eadem voce usum Villanum notat Dominici Maeri frater Carolus in Hier-

rolexico, docetque Arabicam esse vocem ex Mghabbar, qua pulverulentum significet. Huic praefixus articulus Al, & vocalis una inter m & g euphonia ergo interjecta, nomen integrant, uti hic scribitur. Ceterum crediderim, genere Mauros omnes fuisse, qui vel Christianam & fidem & militiam, vel saltem militiam profitebantur, cuiusmodi apud Turcas sunt quos Janissaros vocant.

Pag. 173 lineas tres ultimas num. 183 sic lege: Sed Mauri tanta copia se effuderunt in occursum, ad prohibendum transitum, ut tota die peragi nihil poterit.

Pag. 172 num. 183 lin. 2, Archiepiscopum S. Jacobi — adde litteram d & porro in notis sic scribe pag. 173.

d Quidquid hic de isto Archiepiscopo dicitur, narrat isidem verbi Egidius Davita, in Theatro istius Ecclesie pag. 55, tamquam ex Chronica Generali Hispanie acceptum, unde iterum confirmatur, quod alibi diximus, duorum Chronicarum alteram ex altera multum transcripsisse.

Pag. 177 lin. 3 ad verba, Gradibus tam amplis — signa litteram k, & reliquas deinde litteras promove, atque inter Notas.

Pag. 180 post i adde — k Similibus gradibus etiam consecratur templum Basilicæ Vaticane Roma; sunt enim plani & leniter solum declivis, sic ut ab angulo ad angulum media turris, secundum cuius latera gradibus isti ducuntur longitudine 23 pedum: solum enitatur quis sursum pedes 51 qui quater secundum numerum laterum replicati, faciunt ut singula cuiusque lateris fenestra, qua lumen istis gradibus præbent turrisque interioris cameris, una supra alteram posita

videatur intervallo pedum 20 circiter. In theatro urbium Tarris hac sic delineata invenitur, ut ex angulo uno videntur duo latera conspicienda offerantur; itaque pateat oculis ipsis illa, quam dixi, fenestrarum utrimque paulatim ascendendum differentia. Eadem representatur in altero ejusdem tabula latere, introrsum conspicienda per effractum muri angularis hiatus; sed perquam infelicitate: quia nec turris media latera predicta conspiciuntur, neque scalarum forma vera exprimitur: notantur enim in lateribus singulis 8 vel 10 gradus, singuli tam alti quam lati, quos à quadrupede scandi, sicut ibi fingitur, impossibile sit; cum contra non nisi gradum unicum habeant singula latera, quibus omnibus succedit in eodem latere gradus alter. Proinde tantum abest ut aliquam scalarum Hispanensium ideam formare tibi ex ea delineatione possis, ut erroneam prorsus concipere necesse sit nisi admonitus caveris.

Annotat. k nunc in futura, columna 2 lin. 26, post verba Morgadi

addo — Ipsa quoque sollicitudo Maurorum, pro impetranda facultate demolendi turrim illam priusquam excederent, etiam cum onere adificandi novam propriis sumptibus, ut habetur num. 185, confirmat proprium opus fuisse eorum, qui ad perpetuam infamiam suam sui que Mahometi, ex ea turri soliti invocari, manere illam noluisse.

Pag. 183 Annot. p (mutanda in q & sic deinceps) ibidem autem lin. 5 post verba Episcopus Segoviensis, addo — statim quidem ab ordinata Hispali ecclesia, Sanctus Rex Archiepiscopum denominaverat Philippum filium: sed hic, donec suscepisset ordinationem (suscepit autem numquam) non poterat Episcopalia munera exercere, ideoque solum Electi vel Administratoris titulum gerebat, & per Vicarium Episcopum opus habuit cetera agere: talis ergo tunc erat Raymundus iste, qui quia anno 1285 &c.

Pag. 184 dele ultimas lineolas duas, jam futuras superfluas.

Pagina 194 tota expungetur, quando qua hicin dicantur miracula, integra posita fuerint loco Parergi 1. Hic vero malleum Marianas imagines, haecenus descriptas, spectandas exhiberi ex aere, imprimis praecipuas duas, Antiquae & Regum; quarum nunc quidem delineationes optatas non lubet expectare, remorando editionem plusquam satis dilatam; confido tamen fore, ut eas accipiam ante editionem ipsius Maji.

Pag. 198 ante num. 211, appone numero precedenti sequentia — His ita positis, haud incongrue suspicaberis, hanc ultimam clavem solam ac propriam Iudeorum fuisse ipsam ingredienti Regi offerre solitorum: priorem vero, fabricatam etiam ab aurifabro Hebraeo, sed Regio jussu & ad usum Civitatis. Et fabrum quidem dies suo indulgisse ingenio, in Hebraicis illis litteris annulo manubrii circumducendis; Regem autem praecipue intendisse, ut laus Deo redderetur per verba secreti; per signa vero, quadrato clavis nodo insculpta

sculpta sub annulo, designatum voluisse, quod precipuum instrumentum victoriae, qua urbs accessit regnis Castellae & Legionis, fuerit gemina illa navis, catena pontique perfringendis adhibita.

Pag. 202 lin. 6 quod ceteris quoque liberis commendatum volebat — dele & substitue — Voluit etiam Infantem Alfonsum fratrem suum, & alios quos habebat fratres eidem commendatos c.

Pag. 204 Annot. a lineas ultimas sex expunge post verba — Alpechi videtur dici — & hac substitue — Quod hic dicitur Bejar, videtur in tabulis dici Bege vel Beger, ad fretum Herculeum prope Tariffam. Gaditanam peninsulam vide sis accuratissime delineatam in Atlante Blaviano. In ipsum vero, quem ea format, sinum effunditur rivulus Guadalete, supra quem consequenter consistunt, hic nominata loca, Arcos, Xerez & S. Maria; sed postremum nomen credo suspectum antiquiori alteri Maurico. Tariffa, Gibraltar & reliqua versus Granatense regnum loca ad fretum ac mare mediterraneum; vel tunc adhuc ad regnum Granatense pertinebant, à posteris Regibus denique ei subtracta; vel tributaria Ferdinando reddita, ejus nepoti rebellarunt; sollicitis Mauris, ut, servato sibi tam commodo in Hispaniam ex Africa trajectu, spem quoque recuperandi aliquando ibidem Imperii conservarent. Ad Algarbiorum Regnum quod attinet, non videtur illud Sanctus victoris suis attigiisse, sed potius reliquisse Lusitanis vindicandum, velut partem veteris Lusitaniae. Certe primus Alfonsus x invenitur se Regem Algarbiorum scripsisse, idque postquam Pelagius Correas, de quo frequens mentio in hac historia, praecipua quaedam loca expugnaverat, cetera tributo subjecerat. Postquam autem idem Alfonsus filiam suam notham Beatricem matrimonio junxit Al-

fonso III Lusitaniae Regi, Fidei nomine eidem accesserunt Algarbii, ex eoque tempore manserunt dominantis Portugalliae.

Annot. c. adde. Notabilis certe perulania Regum istius aevi erat, quod justam divertio faciendo novisq; nuptiis contrahendis causam se haberi crederent, si sterilis uxor manebat. Ita etiam praedictus Lusitanus, ex Francia quo profugerat rediens, optimo de se meritam Mathildem Bononiae Comitissam, quam viduas & grandævam uxorem exul duxerat, dimisit; ac Beatricem, ut dictum est, suscepit, improbantem palam Ecclesiam; adeo ut postea, Mechtildis mortua, egre impetrari potuisset ab Apostolica Sede, ut adulterium cum Beatrice contubernium purgaretur, fieretque legitimum matrimonium.

Pag. 205 post Annot. d. adde — e iam diximus hos videri fuisse, naturales dumtaxat ex concubina aliqua, post Berengariae divortium ascita. Porro Alfonsus Nunez de Castro in Annalibus apud Zamigam, testatur, in Monasterio Mataplana inveniri ac legi epitaphium lingua Castellana sic scriptum: Hic jacet Infans Don Alfonsus Ferdinandez, filius praecelsi Regis D. Ferdinandi, ejus qui Sevilliam obtinuit, & gloriosae Reginae D. Joannae. Obiit ultima Septembris Era 1350, id est anno Christi 1311. Hinc Zuniga colligit Joannam, uxorem rientes Sancto, gravissimam fuisse, addere autem

hunc possumus, natum eo parte
postumum, de sacro fonte susceptum
videri, vel à fratre jam Rege, vel ab
Infante patruo; ideoque nomen Al-
fonsi accepisse. Mirum tamen est
quod de tam longa vita Principe nul-
la usquam mentio in Chronicis occur-
rerit ipsi Zaniz & eas scrutato haud in-
diligenter.

Pag. 202 lin. 18 ad verba Regi
Roderico adde f; & pag. 203 lin.
13 post Amen adde g--- deinde in
Notis pag. 205,

f Infelix iste Rodericus regnum
vitamque amisit anno 713, ultimus
Regum Visigothorum: qui cum posse-
derint quicquid intra Pyrenæos montes
jacet, nec parvum etiam terre tractum
ultra eosdem, puta Navarram,
Aragoniam, Catalauniam, Vasco-
niam, nec non Portugalliam, verbo
Hispanias omnes; cum etiam Mauri
dominati sint iisdem fere omnibus
(nam apud Astures Cantabrosque ser-
vata utrumque libertas est locorum
asperitate defensa) patet hunc loquen-
di modum indulgenti acceptione opus
habere, totumque sumi pro parte præ-
cipua.

g Liceat hic mihi ex lib. 6 Toletani
cap. 14 referre, quæ idem habet de
Ferdinando I, ut appareat quam
similis utriusque exitus fuerit, sicut
& vita & fortuna. Hic, inquit
Ferdinandus, jam senectute
confectus, vitam suam bonis &
Deo placitis operibus dedicavit.
Ecclesias Regni sui, & præcipue
S. Jacobi, S. Salvatoris, S. Isidori,
& Cathedralē ecclesiam Le-
gionis possessionibus & donatio-
nibus inclitavit: monasterio-
rum etiam indigentiam de suis
facultatibus sublevabat. Cum
vero quadam die in Cathedrali
ecclesia Legionis audiret Divi-
na, vidit ministros ecclesiæ, causa
familiaris inopiæ nudis pedibus
ministrare. & statim certos re-
ditus ad calceamenta instituit
ministorum. Ceterum cum ad

S. Facundi monasterium venie-
bat, cibis eorum contentus,
pari ordine & consortio, quasi
unus ex eis, & divinis officiis
insistebat, & cibariis regula-
ribus utebatur. Cumque obla-
tum vas vitreum de manu
Abbatis ad mensam residens sus-
cepisset, vas decidens de manu
Regis illico fractum fuit. Rex
vero pro negligentia valde pœ-
nitens, in continenti vas au-
reum gemmis ornatum fecit
afferri, & Abbati offerens pro-
vitreo satisfecit. Obtulit insu-
per Cluniacensi monasterio de
Regio fisco mille aureos, annua-
tim in perpetuum solvendo . . .
. . . Sed jam vitæ termino sibi
imminente, apparuit ei B. Isido-
rus & diem sui obitus intimavit.
Et cum cœpisset post modicum
infirmari, fecit se Legionem
adduci, & nono kalendas Ja-
nuarii die Sabbati ingressus est
civitatem, & ex more corpora
Sanctorum flexis genibus ado-
ravit; petens & supplicans, ut
cum dies obitus jam instaret,
anima ejus ab Angelis duceretur.
In ipsa autem nocte Domi-
nica Nativitatis, licet æger, ipse
Rex cum Clericis interfuit Ma-
tutinis, concinens ut infirmitas
tolerabat; & observabatur ibi
tum temporis Officium Toleta-
num. Facto autem die, vocatis
Episcopis, fecit sibi Missam solen-
niter celebrari, & percepit Cor-
poris & Sanguinis Domini Sa-
cramentum. In crastino autem,
vocatis Episcopis & Abbate &
viris religiosis, una cum eis fecit
ad ecclesiam se deferri: & im-
posito capiti diademate, & indu-
tus regalibus indumentis, coram
sarcophago S. Isidori clamavit
ad Dominum voce clara: Tua
est potentia, tuum est regnum,
Domine: tu es super omnes Re-
ges: tuo imperio omnia sunt
subjecta.

subjecta. Quod te donante accepi, restituo tibi regnum: tantum animam meam in æterna luce jubeas collocari. Et his dictis, exutus Regalibus ornamentis, pro venia exorabat: & accepta ab Episcopis pœnitentia & gratia ultiimæ Unctionis, indutus cilicio & conspersus cinere, duobus diebus in pœnitentia atque lacrymis supervixit. Tertia autem feria, hora sexta, in festo S. Joannis Evangelistę, plenus dierum reddidit Deo Spiritum immaculatum, & juxta patrem suum in eadem ecclesia S. Isidori est sepultus. Regnavit autem vivente patre annis XII, mortuo patre annos XII, in Castella & Legionibus annis XV, in universo annis XI, mensibus VI, diebus XII. *Mariana lib. 9 cap. 6 annum fuisse ait MLXV (quod etiam probat concursus Domi-*

nica & Nativitatis, relationem verbis sic concludit. Sane Ferdinandus, dum vixit, insigni pietate fuit: quo merito Legionibus anniverſariis sacris memoria ejus celebratur, & in Calitum numero locum habet. Equidem neminem alium inveni hæcenus qui cum Sancto accenseret inter veteres norosque scriptores; ideoque existimo Anniverſarium illud non aliter quam funebri ritu actum fuisse. Et adhuc ego, quandoquidem Ferdinando Tertio, indubie Sancto, non aliud obtigerit usque ad nostram ætatem, sicut ex mox dicendis apparebit. Si quid amplius factum ferre probetur, ratione cujus debeat in nostro spectari tamquam Sanctus referri etiam Primus, id velim discere accurate, præquam ad ultimum usque mensum præveniant posteris.

Pag. 203 litteras e. f. g. comparat quænter muta in h. i. k.

HISTO-

LECTORI.

Secutus Roderici Toletani irrefragabilem (ut mihi videtur) auctoritatem, in super habui quamcumque aliam recentiorum scriptorum Chronologiam, & dixi in Comm. prævio num. 14 Alphonsum Legionensem regnare cœpisse anno MCLXXX. Ait enim Rodericus præfatus lib. 7 cap. 23, quod Pater ejus Rex Fernandus, annis triginta uno in regno consummatis, obiit Beneventi æra millesima ducentesima [decima] octava: ubi typographico sphalmate omissum denarium recte suppleri, tota ejus præcedens historia loquitur. Deinde subjungit cap. 24, Mortuo Rege Fernando successit ei ejus filius Aldefonsus. Hic . . . à consobрино suo Aldefonso Rege Castellæ, & Sancio Rege Portugalliæ infestatus circa principium regni tui venit ad Regem Castellæ & in Curia Cætionis accinctus ab eo cingulo militari, manum ejus fuit in plena Curia osculatus: & in eadem Curia Rex Castellæ Nobilis Aldefonsus Conradum, filium Frederici Imperatoris Romani, accinxit similiter cingulo militari, & ei filiam suam primogenitam Berengariam desponsavit. Sed ipso Conrado in Teutonium revertente, prædicta Domicelia desponsationi continuo contradixit, & per Gundisalvum Toletanum Primatem & Gregorium Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum divortio celebrato, puella Berengaria mansit innupta. *Hu ita positus, censui initiationem illam utriusque Principis, per Alphonsum Castellani factam fuisse circa principium regni ab Alfonso Legionensi initi; interpunctionem, à typhothetis omisam in meo Francofurtensi exemplari, ponendo ante prædicta verba, Circa principium regni sui, eaque conjungendo cum verbis Venit ad Regem Castellæ; adeoque initiationem jam dictam non posse differri ultra annum MCLXXXV. Desponsationem quoque & absolutionem Berengariæ nullo notabili temporis intervallo discernens, propter additam voculam continuo; judicavi consequens fore, ut eam atatem tunc habens illa, qua posset etiam invito patre desponsationi suæ ante consummatum matrimonium contradicere; nata fuerit circa annum MCLXXXIII, proinde tanto senior sorore sua Blanca, ut summum nata circa annum MEXC, ut potuisset mater ejus fuisse.*

Verum ea omnia nunc conferens cum post repertis apud Garibayum lib. 12 cap. 14 instrumentis duobus Alphonse Castellani, prædicta initiationis desponsationisque mentionem facientibus, agnovi primo, memoratum locum sic esse interpungendum, ut intelligatur Alfonso Legionensis, à Regibus Castellæ & Portugalliæ armis infestatus circa principium regni sui: rebus autem paulatim compositis, cum jam pacifice absoluteque regnaret, venisse ad Regem Castellæ cinguli militaris causa, nec

X*

nisi

APPENDIX AD ACTA

nisi octavo anno Regni, cum jam ætatis annum xxii transcendisset. Et enim dictorum Privilegiorum primum, datum Dominico Abbati S. Mariæ de Balyanera, signat Rex Era mcccxxvii (qui est annus Christi mclxxxix) vii Idus Maji, anno secundo postquam D. Alfonso Rex Legionensis, Eques ab ipso creatus, manus ejusdem osculatus est; quando etiam, paucis diebus post, Equitem armavit Conradum, filium Imperatoris, eique uxorem junxit Infantissam, filiam suam Berengariam. Alterum idem Rex signasse dicitur in favorem Abbatis & monasterii S. Dominici de Silos, Idibus Octobris Era mcccxxviii, anno tertio postquam D. Alfonso &c. ut supra. Utinam hæc propriis Latinis verbis dedisset nobis Garibayus: majoris namque momenti sunt. Quippe non solum ex iis sequitur id quod jam dixi definitum desponsationis prætaxata tempus; quod antea nesivirram certo desinare; sed etiam secundo loco probant, Conradum Frederici filium (quem cum prius genito Friderico, paulo post patrem in Syria mortuo, ad annum mxc perperam confudit Baronius; cum fuerit solum tertio genitus, teste Othone à S. Blasio, Othonis Frisingensis Continuatore, tunc vivente & scribente) probant, inquam, Conradum, non statim à suscepto cingulo militari redivisse in Teutonium, sed ferme tribus adhuc annis mansisse in Hispania, sub Rege socero accepta ab eo arma tractantem in honoraria contra Saracenos militia; post quos denique, ipso in Teutonium revertente, desponsationi continuo contradixit Berengaria, tunc primum forsitan matura viro, & efficaciter contradicere priori pactioni idonea; atque adeo ut summam nata anno mclxxvii vel viii; aut forsitan etiam mclxxxii, sicut scribit Rudericus Mendez de Silva in Catalogo Regio ac Genealogico, certiores observatus assensum, si sui asserti vetus aliquod testimonium adduceret, non erraret etiam in S. Ferdinando, faciens eum nasci an. Dom. mccc. Quæ enim ratio non consummandi continuo matrimonii, unde pendebat successio in regnum Castella, cujus heres bis jam fuerat publico totius Regni juramento agnita Berengaria, antequam Rex haberet filium, nisi immatura ætas sponsa?

Certe, si ante prædicta Privilegia condita celebratum divorcium fuisset, non potuisset Alfonso desponsata filio Imperatoris Infantissa sua in subscriptionibus meminisse, tamquam rei perquam honorifica, sicut fecisse eum apparet: post illa autem primum habuit Conradus justam revertendi in Teutonium causam. Nuntiata siquidem tunc morte patris ac fratris primogeniti in Syria obita anno mclxxxx, & secundogeniti electione ad patris Regnum & Imperium, intelligebat in se recedens Ducatum Sueviæ, quem pater fratresque duo possederant prius quam altius eveberentur. Altera, nec minus justa, & tempore prior, sed sola non sufficiens causa recedendi ab Hispania erat; quod secundo anno post

S. FERDINANDI REGIS.

contracta sponsalia circiter dimidio, videlicet millesimo centesimo octogesimo nono, ad tertium Kalendas Decembris die Mercurii natus fuerit Alfonso filius Ferdinandus, prout constare (utique ex authenticis documentis) ait Mariana lib. 11 cap. 17, qui etiam egregie adolevit, eoque majori patris dolore totiusque provinciae luctu obiit anno mccxi. Evanuerat igitur jam Conrado, vel saltem valde extenuata erat spes cessura sibi aliquando cum Berengaria Castella: necdum tamen proprium ullum statum habens aut sperans alibi, merito adhuc remanebat in Hispania, qualemcumque spem Regni dotaliti foveans, aut saltem notabilis in eodem incrementi tali conjugio mediante. Sed ubi, mortuis ut dixi Fredericis patre ac fratre, & aliter fratre electo in Regem, nova & propior spes ex Germania affulsit, merito voluit in Teutoniā reverti, eodem etiam addictam sibi uxorem invitans. Sed hac aequo merito recusavit exire Regno, redituro ad se, si quid puero contingeret (sicut contigerat priori Sancio, eo quod infans obierit vix auctoribus noto) praesertim cum non deessent in vicinia Principes, quibus nubere posset, Conrado potentiores.

Fieri etiam potuit, ut ob expectationem nascituri ex pregnante iterum Regina masculi, tam pater quam filia, licet fortassis matura viro, distulerint consummationem jam promissi vel etiam contracti matrimonii, frustra eam sollicitante Conrado; quem facile apparebat, nato jam herede non remansurum in Hispania, si Frederici patris suscepta in Syriam expeditio, cujus multa fama & expectatio erat, nova ei regna dominiaque acquireret qua partiretur in filios. Ergo regressus Conradi potest in annum mcccxi differri, diciturque Berengaria tunc egisse aetatis annum xv vel amplius. Si tamen aliunde probaretur, eam revera, ut ait Genealogicus prae-nominatus, vivere primum coepisse anno mclxxxii (quo posito illa solum fuisset decennis, quando recusavit sponsum sequi & solvi petiti) tamen, secundum argumenta ex Garibayo contra Garibayum, patrum sui memorem deducta, maneret illa primogenita liberorum Alphonsi. Quando enim inter ipsum & Eleonoram Anglicam matrimonium coaluit anno mclxx, ille solummodo quindennis erat, & haec haud paulo forte junior, ob quam aetatis utrimque teneritudinem partim dilata fuerit matrimonii consummatio partim suscepti tardius liberi; sicuti horum uni Blancae (qua tredecenni juveni nupsit virguncula, annos solum octo vel novem forsitan nata) utraque vel saltem alterutra ex causa scimus accidisse, ut non nisi nono sui matrimonii anno filios pareret. Quantumcumque vero sero nasci Berengariam facias; semper manebit, eam viro desponsam fuisse, aliquam multis annis prius quam nasceretur Blanca, ita ut haec fortassis etiam ejus filia esse potuisset: quod erat primum nostrum assumptum. Quo anno mortuus fuerit Ferdinandus Legionensis eique filius Alfonso successerit, jam porro ad nostram qua-

questionem non facit: non video tamen, quomodo usque ad annum M^o. LXXXVI° differri ea successio possit. Quis enim credat generosum juvenem, eodem anno, id est regni primo, quo constat eum armis instructum ab Alfonso Castellano, etiam manus ejus fuisse osculatam, Equestrem ordinem ab ea suscipientem.

Ceterum novam istam lucem, pro sententia nostra confirmanda & chronologia ordinanda nactus, quaedam consequenter mutanda habeo in jam editis, quod pramonitum Lectorem volui, etiam prius quam suscipiatur impressio altera. Ne vero eundem etiam offendat, quod Alfonso Sapientis Hymnos pag. 321 conscriptos dixerim veteri Castellano Rythmo, mallet in titulo quidem Parergi istius Callaico legi vel Gallæco, in contextu autem lin. 12 post hæc verba, Undennis puer, mutari quaedam in hunc sensum.

Describit autem veteri Rythmo, non Castellano, sed Callaico sive Gallico: cujus rei ratio videtur reddi posse, quod pubertatis annos ingreßus Princeps, & majorem quam pro ætate sapientiam præferens, fuerit in partem regiarum curarum cito accitus, atque post mortem matris & secundas patris sui nuptias missus Legionem vel in Galliciam, simul & regnandi peritiam ipso exercitio acquisiturus, & extremas illas autem jam Imperii provincias, in oppositis plane sinibus ut plurimum occupato patre, præsentia sua conservaturus in officio. Certe non ante ætatis annum XXI. & quidem postea non nisi bis, fuisse illum in Batica legimus priusquam Rex fieret; unde intelligitur alibi ut plurimum degisse quoad pater vixit, præsertim in sua juventute: ubi autem potius, quam in Gallicia, præcipua Legionensis regni parte, unde pater & avia longius aberant? Ibi ergo Callaicum idioma, dialecto valde diversum à Castellano, non solum didicerit, sed etiam sic adamavit, ut scribendis eo rythmis delectaretur. Horum autem volumen, tamquam primum sui ingenii factum, carum habens, etiam cum jam Rex mortuo Patre Hispali sedem haberet; ipsum per extrema sua voluntatis testamentarias tabulas, nec cum corpore legasse dicitur Hispaleusi Ecclesie. Fuit namque, ut restatur Zuniga, in illius archivo servatus liber, quo ad usque Philippus II. gloriosa memoria Monarcha, adificato Scutiacensi Palatio, ad erectam ibidem Bibliothecam transferri Regium istum codicem jussit: ex quo transcriptum à Zuniga poema juvat hic recudere, addita columnarum nostra interpretatione Latina &c.

Denique (ne agnitorum mendorum dissimulem quidquam, ceteris fere jam manu calamoque correctis) etiam pag. 13 lin. 8 à fine, pro eo quod indistincte nunc legitur tot annis, scribe, per annos quinque & viginti: & pag. 11 lin. 4 & 5, exclusis ex præmortuo fratre Alfonso & Blanca Francica nepotibus; lege Ferdinando & Blanca, sicut legendum esse patet ex pleniori contextu ejusdem rei pag. 9 num. 13.

HISTO.